

Geef me de 5

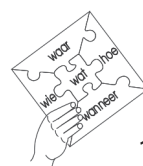

Een praktisch houvast bij de opvoeding
en begeleiding van kinderen met autisme

Colette de Bruin

Colette de Bruin

Geef me de 5

Geschreven door:

Colette de Bruin

Een publicatie van:

Geef me de 5

Uitgegeven door:

Graviant Publisher, Doetinchem

Illustraties en vormgeving:

Wim Harzing

Website van de auteur:

www.geefmede5.nl

De Nederlandse Stichting voor Sociaal Pedagogische Zorg heeft door middel van een gift een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit boek.

19e herziene druk maart 2021

© oktober 2004

Copyright en overige rechten blijven voorbehouden aan:

Graviant Publishers, Doetinchem, telefoon 0314 - 34 54 00.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-75129-64-9

De auteur en de uitgever zijn niet verantwoordelijk, noch aansprakelijk, voor het feit dat het gebruik van hetgeen geboden wordt niet aan de behoeften of de verwachtingen van de eindverbruiker zal voldoen. Dit geldt eveneens voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in dit boek.

Het woordmerk en het woord-beeldmerk Geef me de 5® alsmede het woord Autibril® zijn gedeponeerd bij het merkenbureau. Het is niet toegestaan deze zonder toestemming te gebruiken.

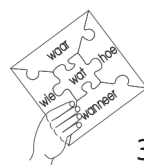

Voorwoord

Wat afwachtend maak ik een afspraak met Colette om het over haar boek *Geef me de 5* te hebben. Het boek is in de laatste fase van ontwikkeling. De afspraak is zo gemaakt en als we elkaar ontmoeten neemt ze al gauw op een spontane manier de leiding. Ze praat op een liefdevolle manier over haar vijf (pleeg)kinderen die allen een vorm van autisme hebben en over haar vader die de stoornis van Asperger heeft. Ook heeft ze het over haar werk als ambulante begeleider. Ze praat zo snel en enthousiast dat ik al mijn aandacht erbij moet houden. Dat wil ik, want ik heb het idee dat ze heel zinnige dingen zegt. Luisteren en het ook nog opschrijven, lukt me niet. 'Geef maar hier,' klinkt het opgewekt. Een rol met gekleurde stiften komt op tafel. Ik krijg in een aantal minuten te horen hoe ik na een waarneming snel kan analyseren wat er aan hand is en vervolgens welke handelingen er verricht moeten worden. En hoe het kort en bondig op papier gezet kan worden. Nu ik niet hoeft te schrijven, stel ik de ene vraag na de andere. Colette vertelt uitvoerig over haar methode, video-opnames, hulp op maat en dat het naar het kind duidelijk en voorspelbaar moet zijn. Daar hangen vijf woorden aan vast en als je die maar gebruikt, komt het goed. Er is veel herkenning in de beelden die ze beschrijft.

Ik denk: de zoveelste methode die zogenaamd lijkt te werken. Hoe vaak zijn mij geen koeien met gouden horens beloofd? Dan gaat mijn mobiel af. Het is mijn zoon met autisme en dat betekent dat er altijd een gezellig wollig praatje volgt. Hij vraagt waar ik ben en hoe laat ik thuiskom. Ik vertel hem dat ik aan de andere kant van het land zit en dat ik niet precies weet hoelang dit nog duurt en hoelang de reis terug duurt. Ook geef ik hem nog wat vage opdrachten mee. Hij blijft nog wat aan de telefoon dralen en kletsen en ik klets gezellig terug. Als ik neerleg begint Colette, met een feilloos gevoel voor de situatie, te analyseren en aan de hand van dit praktijkvoorbeeld uit te leggen wat dit kind met zijn telefoontje eigenlijk wil vragen. Ik heb zijn vragen niet beantwoord. Nu weet mijn zoon niet waar hij aan toe is en blijft hij maar een beetje rondzwemmen. Ik moet toegeven dat het klopt. Weet ook dat hij zo zal terugbellen omdat het allemaal niet duidelijk is. Gewoonlijk gebruik ik die momenten om gezellig met mijn zoon te kletsen, niet om concrete informatie uit te wisselen. Colette maakt mij duidelijk dat het voor hem wel om die informatie gaat. Hij belt inderdaad na een aantal minuten terug en ik besluit nu de zojuist vertelde methode toe te passen.

interview met
Agnes Weber,
medewerker
Nederlandse
Vereniging
voor Autismen

Binnen een minuut hangt hij op en verbluft en verbaasd blijf ik achter. Wat gebeurt hier! Ook nu geeft Colette lachend haar visie. 'Zie je nu dat het werkt?' Enthousiast neem ik afscheid en met een blad met kleurtjes, waar ik geen idee van heb wat erop staat, ga ik op weg naar huis. De dagen die volgen, zijn nog vol met verbazing. Mijn zoon vraagt en ik geef zo antwoord dat er voor hem geen vragen open blijven staan. Als ik iets van hem wil, gebruik ik ook *Wat, Hoe, Waar, Wanneer* en *Wie* om hem aan de hand daarvan te antwoorden. De ontmoetingen met hem zijn kort en de gesprekjes nog korter. Hij draait zich direct om als hij al zijn informatie heeft. Door mijn vragen duidelijk te stellen geeft hij zelf antwoord, soms moet ik hem daarbij nog helpen. Ik zie dat hij doet wat ik vraag en daardoor zelf ook taken gaat oppakken die eerder een aanlooptijd nodig hadden van een aantal dagen. Hij is er trots op en dat is goed voor zijn zelfvertrouwen. Terwijl hij niets weet van een boek met de methode 'Geef me de 5', werk ik er al mee voordat het uitgegeven is.

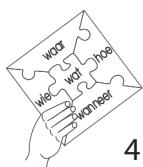
Dit blijkt een eenvoudige methode te zijn die zo op maat is dat er bij ieder mens met autisme positief resultaat geboekt kan worden. Daar ben ik van overtuigd.

Colette bedankt!

Agnes Weber

Medewerker Nederlandse Vereniging voor Autisme

Zoetermeer, september 2004

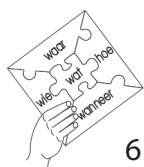

Inhoud

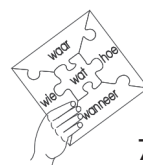
Inleiding	9
1 Autisme, wat is het?	13
1.1 Gebruikte termen	13
1.2 Gevolgen	15
2 Waarnemen in puzzelstukjes	16
3 Anders denken	19
3.1 Centrale coherentie	21
3.2 Executieve functies	24
3.3 Theory of mind	25
4 Als een computer	28
4.1 Informatieverwerking	29
4.2 Programmering letterlijk volgen	29
4.3 Informatie wissen	31
4.4 Openstaande mappen	33
4.5 Mappen en bestanden	33
5 Zintuigen	35
5.1 Zien	35
5.2 Horen	36
5.3 Ruiken	36
5.4 Proeven	37
5.5 Voelen	37
5.6 Pijn	38
6 Fragmentarische waarneming en ontwikkeling	40
6.1 Communicatie	40
6.2 Emotie	40
6.3 Mimiek	43
6.4 Fantasie	43
6.5 Motoriek	47
6.6 Talenten	47
7 Auti-bril	49
7.1 Auti-bril toepassen	49
7.2 Kijken en opvoeden met kennis	50

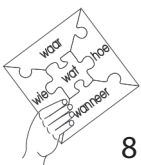
8	Samenhang door de 'Puzzel van 5'	52
8.1	<i>Wat</i>	54
8.2	<i>Hoe</i>	56
8.3	<i>Waar</i>	58
8.4	<i>Wanneer</i>	59
8.5	<i>Wie</i>	61
8.6	'Zesde puzzelstuk': <i>Waarom</i>	62
9	Op weg naar Anti-communicatie	65
9.1	Natuurlijke communicatie als basis	65
9.2	Van natuurlijke naar Anti-communicatie	66
10	Mindmap 'Contact maken'	67
10.1	Beperkte wederkerigheid	67
10.2	Eigen behoeftebevrediging	68
10.3	Communicatie niet kunnen aanpassen	68
10.4	Nauwelijks kunnen delen van aandacht en gevoelens	70
10.5	Oogcontact	70
10.6	Toewenden naar de ander	71
10.7	Communicatie bij spanning	71
10.8	Indirect contact	72
10.9	Vlakke mimiek	72
11	Mindmap 'Spreken'	73
11.1	Echolalie	73
11.2	Associatie	73
11.3	Wijze van communiceren van een kind met autisme	74
11.4	Inhoud	77
12	Mindmap 'Begrijpen van communicatie'	80
12.1	Hoofd- en bijzaken scheiden	80
12.2	Woorden en beelden	80
12.3	Informatie verwerken	81
12.4	Lichaamstaal en mimiek	81
12.5	Complimenteren	82
12.6	Eén ding tegelijk	82
12.7	Waarom	83
12.8	Taal letterlijk nemen	85
13	Andere communicatieproblemen	87
13.1	Te veel opmerkingen	87
13.2	Moeite met relativeren	87
13.3	Onzichtbare relaties tussen mensen (en dingen)	88

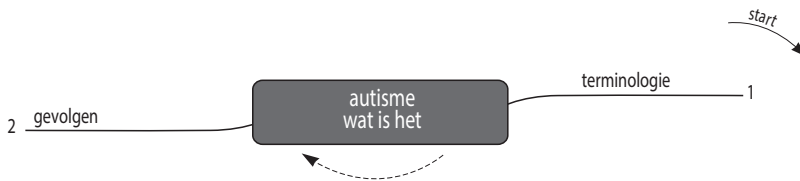

13.4	Wat niet gezegd wordt	88
13.5	Straffen helpt niet	89
14	Auti-communicatie gebruiken	89
15	Het kind iets leren	91
15.1	Afhankelijk van een persoon	91
15.2	Afhankelijk van structuur	92
15.3	Zelfstandig	94
16	Ondersteunen in de ontwikkeling	95
16.1	Taken aanleren	95
16.2	Controleer jezelf	96
16.3	Takenlijst	96
16.4	Visualiseren	96
16.5	Volharden	96
16.6	Toezicht	97
16.7	Robot	97
16.8	Structuurafhankelijk	99
16.9	Takenlijst invullen	100
16.10	Leren generaliseren	103
16.11	Haalbaarheid	104
16.12	Voorbeeld uit de alledaagse praktijk	104
17	Visualiseren	107
17.1	Visualiseren in de praktijk	107
17.2	Kinderachtig?	111
17.3	Visuele ondersteuning ter plekke	114
18	'Stop!'	116
18.1	Bij verkeerde puzzelstukjes	116
18.2	Bij niet-gepast gedrag	117
18.3	Als het kind overstuur is	118
18.4	Bij gevaar	118
18.5	Zichtbaar maken	119
19	Werken met een takenlijst	120
19.1	Uitvoering	121
19.2	Gericht invullen	122
19.3	<i>Wat</i>	123
19.4	<i>Hoe</i>	124
19.5	<i>Waar</i>	125
19.6	<i>Wanneer</i>	126
19.7	<i>Wie</i>	127

20	Bas gaat 'normaal' slapen	129
20.1	Doel	129
20.2	Hoe	131
20.3	Visualisatie invoeren	131
20.4	Eerste verandering	131
20.5	Tweede verandering	132
20.6	Derde verandering	132
20.7	Vierde verandering	132
21	Werken met een afsprakenschrift	134
21.1	Afsprakenschrift gebruiken	134
21.2	Regels, feiten en afspraken	135
21.3	Probleem verduidelijken	136
21.4	Orde scheppen bij paniek	141
21.5	Veranderingen	142
21.6	Leren relativeren	142
21.7	Leren generaliseren	144
21.8	Taak aanleren	144
21.9	Problemen met taalgebruik	146
21.10	Moeilijkheden in sociaal contact	147
21.11	Niet om hulp kunnen vragen	148
22	Werken met een contract	151
22.1	Contract	151
22.2	Win-winsituatie	152
23	Werken met strategiekaarten	155
23.1	Probleem zelfstandig oplossen	155
23.2	Samenwerken	159
23.3	Tafels	160
23.4	Huiswerk maken	162
23.5	Lenen bij de buurman	167
	Tot besluit	168
	Literatuur	171
	Bijlage 1. Meer tips	175
	Bijlage 2. Video-hometraining	176
	Bijlage 3. Anti-communicatieschema	178
	Bijlage 4. Visualisatie in de praktijk	184

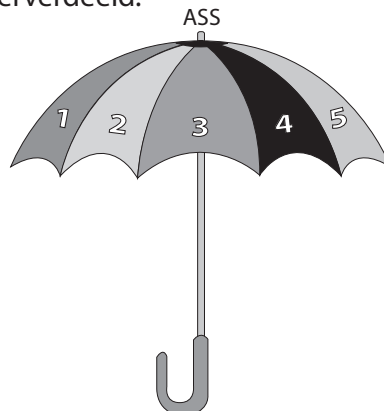
1 Autisme, wat is het?

Er is al heel veel geschreven over autisme, maar toch blijft het moeilijk te omschrijven wat het nu precies is. In een taal die voor iedereen begrijpelijk is, zal ik op concrete wijze beschrijven wat autisme is. De medische, vaktechnische woorden die toch zijn gebruikt, zijn bewust in dit boek opgenomen. Hierdoor worden voor iedereen, die dat wenselijk acht, ook de vaktermen gekoppeld aan het verder overigens gemakkelijk leesbare geheel. Deze wijze van beschrijven maakt het mogelijk om, in het gedrag van het kind, zijn gefragmenteerde waarneming en de gevolgen daarvan voor zijn denken te herkennen.

1.1 Gebruikte termen

In diagnostische rapportages van kinderen en in de literatuur kom je veel verschillende benamingen tegen voor autistische stoornissen. Men spreekt over pervasieve ontwikkelingsstoornis (pos), een spectrum van autistische stoornissen, autisme en aanverwante contactstoornissen, stoornis in het autistisch spectrum, enzovoort. Soms zie je door de bomen het bos niet meer.

In de literatuur worden voor autistische stoornissen verzameltermen gebruikt zoals: PDD (Pervasive Developmental Disorder); ASS (autismespectrumstoornis). Deze kunnen we zien als een paraplu die als volgt is onderverdeeld.

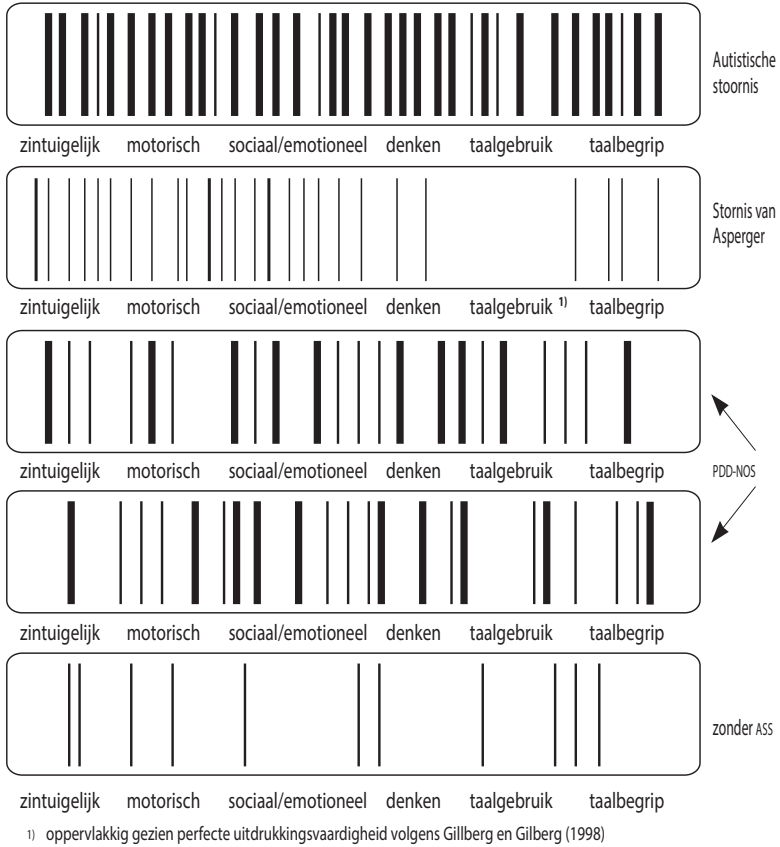
- 1 Autistische stoornis
- 2 PDD-NOS (MCDD)
- 3 Stoornis van Asperger
- 4 Stoornis van Rett
- 5 Desintegratiestoornis van de kinderleeftijd

Omwille van de leesbaarheid gebruik ik het woord autisme.

gebruikte termen in de literatuur of diagnostische rapportages

gedragskenmerken

Streepjescode

Hoe kan het nu dat twee kinderen allebei PDD-NOS hebben en toch zo verschillend zijn? Heeft iedereen niet wat kenmerken van autisme? Dit zijn vragen die ik aan de hand van de streepjescode zal proberen duidelijk te maken.

Het kind met kernautisme heeft veel nadrukkelijk aanwezige gedragskenmerken waaruit je de stoornis kunt opmaken. Breng je dat in beeld, dan geeft de streepjescode niet alleen véél streepjes (kenmerken), maar ook veel vette streepjes (nadrukkelijk aanwezig) weer.

Brengen we nu de bovengenoemde kinderen met PDD-NOS in beeld dan zien we het volgende. Het ene kind met PDD-NOS heeft (in vergelijking met autistische stoornis) minder streepjes, waarbij ook het aantal vette strepen minder is. Het andere kind heeft ongeveer evenveel streepjes, alleen staan de dunne en dikke streepjes niet op dezelfde plaats. Zo kun je zien dat het gedrag van beide kinderen zeer verschillend is, terwijl ze toch dezelfde stoornis hebben.

is iedereen niet een beetje autistisch?

De laatste streepjescode staat voor jou en mij. Allemaal hebben we wel enkele kenmerken van autisme. Of heb jij niet van die vaste gewoontes waar je liever niet van afwijkt? Baal je nooit als ineens je agenda wordt omgegooid? Dat betekent nog niet dat je de diagnose 'autisme' verdient, want daarvoor heb je streepjes op álle ontwikkelingsgebieden nodig.

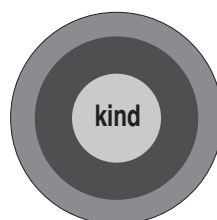
Men zegt dat mannen (door hun analytisch denken) meer autistisch denken dan vrouwen. Of dat zo is? Deze laatste streepjescode geeft in elk geval de doorsnee mens weer, zonder autisme.

1.2 Gevolgen

De gevolgen van autisme komen globaal samengevat op het volgende neer.

Het kind in relatie tot zijn omgeving:

- * niet aan verwachtingen kunnen voldoen;
- * moeizame wisselwerking met anderen;
- * sprake van veel miscommunicatie.

gevolgen voor het kind

De ouders:

- * normale opvoedingswijze werkt niet;
- * een zoektocht door hulpverleningsland;
- * conflicten binnen het gezin;
- * relatie tussen ouders komt onder druk te staan;
- * sociaal isolement door onbegrip;
- * inleveren persoonlijke belangen;
- * veel overleven, in plaats van leven.

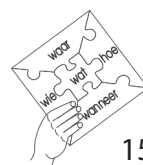
gevolgen voor de ouders

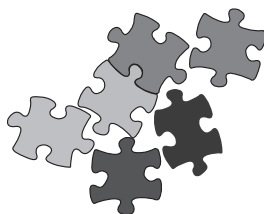
De broertjes en zusjes ('brusjes'):

- * moeten vaak inleveren en incasseren;
- * conflicten onderling en met ouders;
- * aandacht voor brusjes dikwijls minder;
- * leven met een brusje met handicap;
- * reactie van de omgeving.

gevolgen voor de brusjes

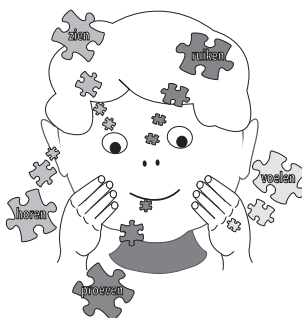

2 Waarnemen in puzzelstukjes

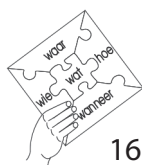
gefragmen-
teerde
waarneming

Mensen met autisme nemen op een andere, gefragmenteerde, wijze waar. Deze andere manier van waarnemen is de kern waar autisme om draait, en dit heb ik dan ook als uitgangspunt genomen om de stoornis te beschrijven. Als het kind anders waarneemt, geeft het ook een andere betekenis aan de dingen. De grote gevolgen die dit voor zijn denken heeft, worden hieronder uitvoerig beschreven. Pas als je begrijpt hoe een kind met autisme denkt, kun je je enigszins in zijn wereld verplaatsen. En dat is weer nodig voor de juiste begeleiding.

Autisme is een stoornis van de hersenen, die het kind al vanaf de geboorte heeft. Waarnemen doet iedereen via ogen, oren, huid, mond en neus. Deze informatie gaat naar de hersenen. Daar wordt de informatie verwerkt en vervolgens reageer je daarop. Bijvoorbeeld: je ziet dat er iemand naar de voordeur loopt, je hoort de bel, je staat op en doet de deur open zonder daar echt over na te denken. De samenhang tussen iemand zien, het horen van de bel en de deur opendoen is logisch. Bij een kind met autisme is het opendoen van de deur niet per definitie een logische stap bij het horen van de bel.

Dat komt doordat bij hem de waarnemingen van de zintuigen als losse puzzelstukjes in de hersenen aankomen. De samenhang is daardoor zoek. Hij moet eerst deze losse stukjes in elkaar zien te puzzelen voor hij de waarneming als een geheel kan zien en er vervolgens betekenis aan kan geven. Dit kunnen de hersenen razendsnel, maar het moet wél gebeuren. Niet alleen bij het horen van een deurbel maar bij alles wat een kind met autisme ziet, ruikt, voelt, proeft en hoort, moet hij puzzelen.

Je kunt je voorstellen dat hij onbewust – het speelt zich immers onzichtbaar in de hersenen af – heel hard moet werken om al deze informatie te verwerken. In het voorbeeld van de bel horen en de deur opendoen, is het verband tussen de waarneming (iemand naar de deur zien lopen en de bel horen) en de handeling (de deur opendoen) niet vanzelfsprekend. Vandaar dat het kan voorkomen dat het kind niet opendoet en rustig blijft zitten, zonder het idee te hebben dat hij iets zou moeten doen. Wanneer de zintuigen veel informatie tegelijkertijd te verwerken krijgen, komen al de losse puzzelstukjes in de hersenen als het ware op een hoop terecht. Het kind moet ze eerst in elkaar zetten (puzzelen). Het verwerken van indrukken kost hem dus meer tijd. Op het moment dat het kind niet meer in staat is om de veelheid aan puzzelstukjes te verwerken, zie je vaak dat hij opeens ontploft. Het gaat meestal om iets heel kleins, maar het is dan de bekende druppel die de emmer doet overlopen (oftewel het laatste puzzelstukje dat maakt dat hij ontploft).

Frans van Hout

informatie
moet
in elkaar
gepuzzeld
worden

Gelukkig werken de hersenen hard om alle puzzels te leggen. De tijd die het hem kost om te reageren kan variëren van enkele seconden tot een week of maand.

Amber komt op school en vertelt de meester dat Sharon haar plaagt. Na lang doorvragen blijkt dat het voorval weken geleden, tijdens een verjaardagspartijtje, plaatsvond.

Nadat het kind de puzzel heeft gelegd, moet het er nog betekenis aan geven. Ook dit is door zijn manier van denken niet eenvoudig.

Wisse komt boos bij de meester en vertelt: 'Evan wil mij slaan.' Evan wordt op het matje geroepen maar begrijpt er

niets van. Hij wilde met Wisse alleen maar 'handjeklap' boven zijn hoofd doen, omdat ze vrienden zijn. En toen was Wisse opeens weggerend, naar de meester. Wisse heeft aan de opgeheven hand van Evan een foutieve betekenis gegeven.

Je kunt je voorstellen dat een kind meer informatie binnenkrijgt naarmate het drukker is. Het moet dan ook meer puzzels leggen en er is meer kans dat het foute stukjes in een puzzel legt.

Rianne (11), PDD-NOS, is met haar ouders en zusje op verjaarsvisite bij haar tante. De tafel is keurig gedekt, er staat koffie met gebak klaar. Rianne loopt langs de tafel naar haar zusje en raakt daarbij met haar hand een kopje koffie, dat omvalt. Verschillende mensen zeggen er iets van, maar Rianne heeft geen idee wat zij te maken heeft met de omgevallen koffie. Ze geeft haar zusje de schuld.

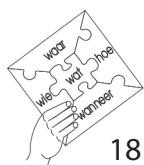
In de ogen van de visite is het raar dat een elfjarig meisje een ander – die niet eens in de buurt staat – de schuld geeft, terwijl het heel duidelijk is dat zij het zelf heeft gedaan.

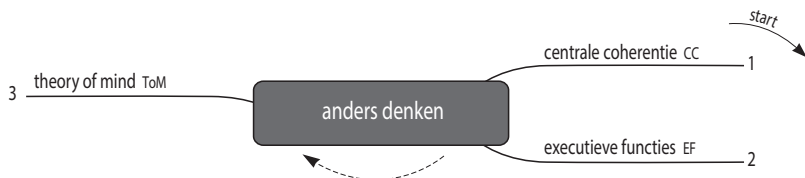
Gelukkig begrijpt Riannes moeder hoe ze denkt. Zij vertelt haar: 'Jij weet niet dat je dat kopje omgooide, maar jouw hand deed dat toen je erlangs liep. Zeg maar even sorry!' Rianne zegt netjes: 'Sorry', waarop de visite er verder geen aandacht meer aan besteedt.

Door ingrijpen van moeder is voorkomen dat Rianne een stempel opgedrukt krijgt. Maar waarom geeft Rianne haar zusje de schuld? Tijdens het ongelukje keek ze naar haar zus, want daar liep ze heen. Zij koppelt deze twee puzzelstukjes (het omvallen van de koffiekop en haar zusje) aan elkaar. Voor haar is dit één beeld, en dus de ware versie van het verhaal. Moeder helpt haar door haar een regel te geven ('Zeg maar even sorry'), waardoor haar gedrag sociaal geaccepteerd wordt.

De kans dat een autistisch kind foute stukjes legt, is ruimschoots aanwezig. Je hoort deze kinderen praten en je denkt: dat klopt niet met mijn waarneming... Het kind heeft een beeld van een gebeurtenis dat niet overeenkomt met de werkelijkheid. Hij heeft fout gepuzzeld. Omdat het puzzelen onbewust gebeurt, kun je hem niet aanspreken op zijn foute denkbeeld. Dit is zijn beperking; het gevolg van zijn gefragmenteerde waarneming. Ga hierover dan ook niet in discussie, want het is zijn waarheid.

gefragmen-
teerde
waarneming

3 Anders denken

Doordat het kind de wereld anders waarneemt, denkt het ook anders. Om het kind op de juiste wijze te kunnen opvoeden is het van groot belang dat je zijn manier van denken begrijpt. Er zijn drie cognitieve theorieën over het denken (de kennis en taal betreffend), die voor een groot deel de gedragingen verklaren die kinderen met autisme laten zien. Kennis van die theorieën kan helpen hun gedrag inzichtelijk te maken. Ik gebruik ze als kapstok bij de uitleg van de stoornis aan ouders en opvoeders. Het helpt ook het gedrag te begrijpen als je kunt verklaren waar het een gevolg van is. In de literatuur spreekt men over het volgende.

- * *Centrale coherentie*. Het grote geheel overzien en er de juiste betekenis aan te geven. Met andere woorden: de omgeving zien als één geheel met alles wat zich daarin afspeelt, inclusief personen en communicatie en hieraan de juiste betekenis geven (Baren-Cohen, 1997).
- * *Executieve functies*. Het plannen en organiseren van taken en daarin schakelvaardig, flexibel zijn. Met andere woorden; welke taken komen er na elkaar en hoe moet ik ze uitvoeren (Ozonoff, 1995).
- * *Theory of mind*. Het innerlijk van de ander begrijpen en er rekening mee houden en daarnaast ook het innerlijk van jezelf herkennen, kunnen verwoorden en ernaar handelen (Frith, 1996).

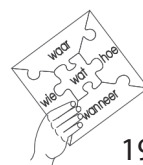
Een kind met autisme heeft grote moeite met zowel centrale coherentie (CC), als executieve functies (EF) en theory of mind (ToM). De andere manier van denken van het kind heeft grote gevolgen voor zijn hele ontwikkeling. Hij reageert hierdoor anders, doet anders, communiceert anders en geeft een andere betekenis aan dingen. Wat zijn de gevolgen van deze storing in CC, EF en ToM voor het kind? Eerst een illustratie, daarna volgt uitleg.

denken bij autisme vooral anders

centrale coherentie

executieve functies

theory of mind

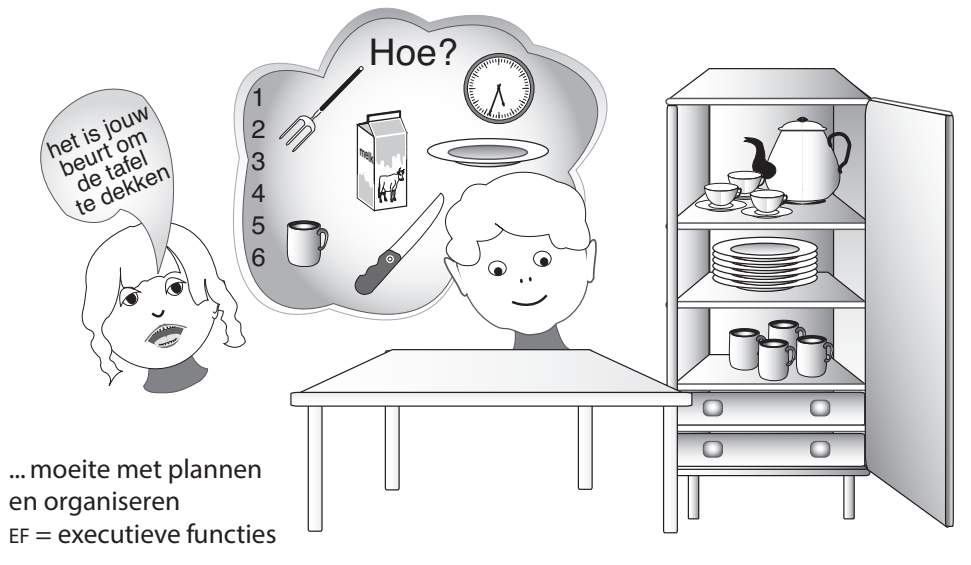
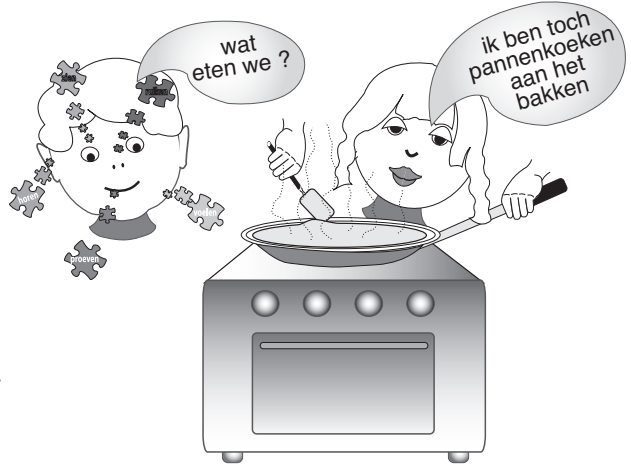

gefragmenteerde waarneming en de 'gevolgen' voor het denken

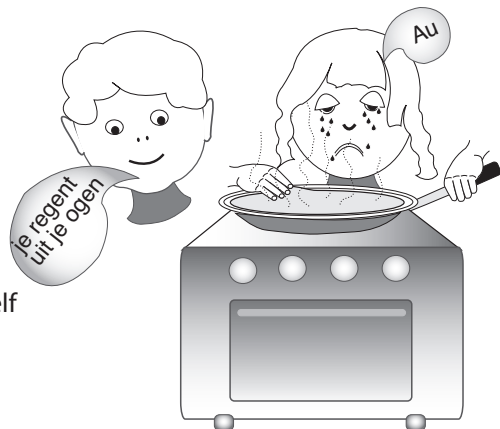
informatie komt binnen
in puzzelstukjes

als gevolg daarvan
heeft hij...

... moeite met het geheel
te overzien en er de juiste
betekenis aan kunnen geven.
cc = centrale coherentie

... moeite met het begrijpen
van het gedrag en het innerlijk
van zowel de ander als van zichzelf
ToM = theory of mind.

3.1 Centrale coherentie CC

Door het waarnemen in puzzelstukjes ziet het kind met autisme vaak geen samenhang. Hij ziet een situatie meer als een verzameling van feiten, als een opsomming van losse puzzelstukjes, zonder de samenhang en de juiste betekenis daarvan te zien. Als gevolg hiervan kan hij snel het overzicht verliezen en in paniek raken.

Nienke (12), havo, kan na het lezen van een stuk tekst alleen de laatste zin, met andere woorden het laatste puzzelstukje, navertellen. Ook vragen bij een tekst kan ze niet beantwoorden. Toch is ze absoluut niet dom. Zij is alleen niet in staat de samenhang tussen de verschillende zinnen te zien. Zij kan geen betekenis geven aan datgene wat niet letterlijk in de tekst staat; heeft dus een beperkt inzicht door het missen van het zicht op de samenhang.

Sjoerd (10), mlk-school, wil niet meer op dinsdag naar school. Op maandagavond is hij al helemaal in paniek. Na lang doorvragen blijkt het door de schrijfles te komen. Door de vele regels verliest Sjoerd steeds het overzicht. Telkens opnieuw moet hij het drukke blad verwerken (lees puzzelen) voor hij aan de slag kan gaan, hij wordt er 'gek' van.

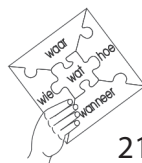
- Wie zwaait daar zo met die ballon?
- × Wie zwaait daar zo met die ballon?
 - × Wie zwaait daar zo met die ballon?

- Het is Manon op haar balkon.
- × Het is Manon op haar balkon.
 - × Het is Manon op haar balkon.

- hoog, boeg, buig, berg, breng, brug.
- × hoog boeg buig berg breng brug.
 - × hoog boeg buig berg breng brug.

moeite met samenhang zien van het geheel = CC

Met de juf wordt de afspraak gemaakt dat hij zinnen mag overslaan. Door de niet-ingevulde zinnen ontstaat er meer rust op het blad. Hierdoor behoudt hij het overzicht.

Door gebrek aan inzicht in de samenhang verzandt Sjoerd in de details.

details
als hoofdzaak

Onveranderlijke details zijn voor een kind met autisme van levensbelang. Het kind heeft geen overzicht over het geheel en kan daardoor geen hoofd- en bijzaken onderscheiden. Hij kan dus niet anders dan zich vastklampen aan details. Dit noemen we ook wel: detaildenken. Deze manier van denken kent twee verschillende uitingsvormen. De eerste uitingsvorm vind je bij een kind dat pas iets begrijpt als álle details (puzzelstukjes) die hij in zijn hoofd heeft ook in de werkelijkheid aanwezig zijn.

Jan kan pas echt genieten als alle gasten, die hij had verwacht, op zijn feest zijn gearriveerd en hij alle cadeaus van zijn lijstje heeft gekregen.

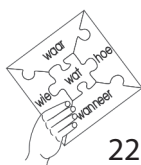
De tweede uitingsvorm zie je bij kinderen die zodra ze een detail zien direct een taak gaan uitvoeren, al dan niet passend in de situatie.

Frans (16), mlk-school, ziet bij een landhuis een groot smeedijzeren hek met daarachter grind, en concludeert: dat is een kerkhof. (Voor Frans geldt, hek en grind = kerkhof.)

Bertus (9), zml-leerling, komt met zijn moeder een cafetaria binnen om friet te halen. Op een van de tafeltjes ziet hij een achtergebleven, nog halfvol glas staan. Zonder schroom zet hij het glas aan de mond en drinkt het leeg. Voor Bertus geldt: drinken zien is opdrinken.

Syntha (11), mlk-school, telt altijd hoeveel eieren de kippen leggen. En elke dag vraagt ze hoeveel eieren haar moeder heeft gebruikt. Zo houdt ze bij hoeveel er nog op voorraad zijn. Als haar moeder eens een doosje weggeeft, heeft Syntha dat direct in de gaten. Weten hoeveel eieren er in huis zijn, geeft haar houvast. Daarom bereidt moeder haar erop voor als er tien eieren zullen missen.

Nadat aan de hand van 'Geef me de 5' haar leven duidelijker en voorspelbaarder is gemaakt, heeft ze het eieren tellen als houvast niet meer nodig.

Het boek

Geef me de 5 is geschreven naar ouders en opvoeders toe. Een kind met autisme begeleiden, *Hoe* doe je dat? Daar gaat dit boek over. Het is geschreven vanuit de behoefte aan duidelijkheid en voorspelbaarheid die het kind met autisme nodig heeft. Het kind vraagt als het ware van ons: 'Geef me de 5.' Of anders gezegd: *Wat* is mijn taak, *Hoe* voer ik het uit, *Waar* vindt het plaats, *Wanneer* moet ik beginnen en *Wanneer* ben ik klaar, en *Wie* is erbij betrokken?

Doordat er uitleg wordt gegeven over wat de gevolgen van de stoornis voor het kind kunnen zijn, leert men al lezende ook de bijbehorende wijze van handelen hanteren. Hierdoor ontstaat het inzicht wat de schrijfster noemt: 'de Auti-bril opzetten'.

Door deze Auti-bril kun je zien *Hoe* het kind denkt, zodat je daar op een passende wijze op kunt reageren.

De schrijfster

Colette de Bruin is orthopedagogisch gedragsdeskundige en heeft jarenlang ervaring in het werken met mensen met ASS en hun omgeving: in gezinnen, het onderwijs, de psychiatrie en de verstandelijk gehandicaptenzorg. Vanuit haar eigen bedrijven *Geef me de 5* en *Autimaat* worden o.a. cursussen in Auti-communicatie en de methodiek *Geef me de 5* voor professionals en ouders gegeven.

Dit boek is een aanrader voor iedereen die werkt in het onderwijs, de zorg of psychiatrie en beslist ook voor ouders en mensen met autisme.

Geef me de 5

ISBN 978-90-75129-64-9

9 789075 129649 >